

Інформаційна безпека інтеррегіонального співробітництва України: інституціональний аспект

Обґрунтовано поняття інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва та розроблено основні принципи її забезпечення. Проаналізовано інституціональне забезпечення інформаційної складової співробітництва регіонів в контексті економічної безпеки. Визначені перспективні напрями формування інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва України.

Ключові слова: інформаційна безпека, інтеррегіональне співробітництво, інституціональне забезпечення, транскордонні проекти.

Постановка проблеми. Розвиток інтеррегіонального співробітництва України з країнами ЄС як інноваційної форми міжнародної співпраці на регіональному рівні та інструменту посилення конкурентоспроможності регіонів потребує ґрунтового інформаційного забезпечення. При цьому, важливою є інформація як про сутність та перспективні напрями інтеррегіонального співробітництва, так і про результативність спільних проєктів, реалізованих за підтримки фондів ЄС. Забезпечення процесу співробітництва регіонів необхідною інформацією та висвітлення оптимального обсягу інформації про його ефективність є важливими чинниками зміцнення економічної безпеки держави та регіонів-учасників спільних проєктів. Саме тому, актуальними є дослідження інституціональних проблем формування інформаційної безпеки та розробка інституціонального інструментарію з підтримки розвитку інформаційного забезпечення інтеррегіонального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання інформаційного забезпечення співпраці територій розглядаються переважно в транскордонному контексті. Дослідженню проблем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва (ТКС) присвячено низку праць вітчизняних вчених. Проводиться критична оцінка інституційно-правового забезпечення ТКС, зокрема серед найважливіших проблем визначена недовіра існуєчих законодавчих і програмних документів, низький рівень поінформованості учасників транскордонного співробітництва на місцях про можливості та перспективи використання коштів за програмами добросусідства і міжнародної технічної допомоги

© *І. Г. Бабець*, 2014.

[8, с. 117-128]. Інформаційне забезпечення учасників транскордонного співробітництва розглядається як основа розвитку інформаційної інфраструктури, особливо прикордонних та транскордонних територій, створення правових, економічних, технічних умов для проведення ефективного інформаційного обміну між суб'єктами й учасниками транскордонного співробітництва [1, с. 33], а також як засіб підвищення організованості ринку, зниження трансакційних витрат, зокрема, економії часу і коштів на пошук партнерів та укладання угод [9, с. 282]. Обґрунтовується сутність системи інформаційного забезпечення ТКС, визначаються її функції, суб'єкти і об'єкти та взаємозв'язки між ними [5, с. 42-62], вивчаються практичні аспекти інформаційного забезпечення процесу розробки, подання на конкурс і реалізації транскордонних проектів [4].

Разом з тим, ґрунтовні напрацювання вчених стосуються дослідження теоретичних і практичних аспектів інформаційного супроводу лише транскордонного співробітництва, при цьому не враховуються проблеми інформаційної безпеки, які можуть виникати як внаслідок недостатнього інформаційного забезпечення інтеррегіонального співробітництва, так і в результаті надмірного розкриття інформації щодо транскордонних проектів.

Метою статті визначимо обґрунтування інституціональних засад формування інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва. Відповідно до мети поставлені такі завдання: визначення сутності поняття інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва та розробка базових принципів її забезпечення, аналіз існуючого інституціонального забезпечення інформаційної складової співробітництва регіонів в контексті економічної безпеки; визначення перспективних напрямів формування інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Поняття інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва обґрунтуємо виходячи із специфіки цієї форми співпраці регіонів, необхідності розширення масштабів використання інструментів і засобів інформаційного базису транскордонного співробітництва, дотримання оптимального поєднання критеріальних обмежень інформаційної безпеки суб'єктів інтеррегіонального співробітництва на всіх рівнях системної ієрархії управління.

Інтеррегіональне співробітництво – це нова форма економічних відносин країн та засіб зміцнення економічної безпеки регіонів України, яка, на відміну від транскордонного співробітництва, базується на просторово-секторальному розвитку і використанні потенціалу співпраці регіонів України й країн ЄС та інтеграції їх конкурентних переваг. При

цьому до реалізації трансрегіональних проєктів, поряд з транскордонними регіонами, можуть залучатися регіони, що не мають спільного кордону з регіонами країн ЄС.

У науковій літературі поняття «інформаційне забезпечення» транскордонного співробітництва розглядається як цілеспрямована діяльність зацікавлених суб'єктів, пов'язана зі збором, фіксацією, обробкою, накопиченням, зберіганням і використанням відомостей, повідомлень, будь-яких інших даних, необхідних для повноцінного й ефективного функціонування цих суб'єктів з метою реалізації функцій транскордонної співпраці [10, с. 95-96]. Зауважимо, що в інституційному аспекті актуальним є формування та забезпечення ефективного функціонування єдиного інформаційного простору не лише кожного з регіонів-учасників транскордонного співробітництва, а й транскордонного регіону загалом. У випадку інтеррегіонального співробітництва інформаційний простір транскордонного співробітництва буде доповнюватися інформаційними ресурсами, елементами інформаційної інфраструктури, підсистемами забезпечення інформаційного захисту та масової інформації регіонів, що не мають спільного кордону з країнами ЄС.

Відповідно, інформаційний супровід процесу інтеррегіонального співробітництва, яке базується на реалізації транскордонних проєктів, розглядається нами в двох аспектах. По-перше, інформація про пріоритетні напрями реалізації спільних галузевих і міжгалузевих проєктів, умови їх конкурсного відбору та експертизи, фінансування та залучення партнерів з інших регіонів, які є відносно віддаленими географічно від транскордонного регіону, тобто, не мають спільного кордону з регіонами країн ЄС. По-друге, інформування громадськості про результати реалізації інтеррегіональних проєктів і програм на території регіону.

Звертаючись до визначення сутності інформаційної безпеки як «стану захищеності потреб особи суспільства та держави в інформації незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз» та враховуючи основні аспекти її забезпечення (захист інформації; контроль за національним інформаційним простором; достатнє інформаційне забезпечення державних і недержавних органів, громадських, приватних організацій) [3], виділимо основні елементи інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва:

- доступність та повнота інформації – можливість зацікавлених осіб отримати інформацію про пріоритетні проєкти за підтримки програм ЄС в достатньому для забезпечення подальшої діяльності обсязі;
- цілісність – своєчасність подання і достовірність інформації про хід реалізації інтеррегіональних проєктів;

- публічність – оприлюднення в засобах масової інформації та на інтернет-сторінках державних органів влади звітів про економічну ефективність інтеррегіональних проєктів і соціальні, науково-технічні, екологічні та інші ефекти їх реалізації;
- конфіденційність – збереження комерційної таємниці про технологічні особливості виробництва продукції (надання послуг), що використовується підприємствами-учасниками інтеррегіональних проєктів.

Розглядаючи інформаційну безпеку інтеррегіонального співробітництва як процесу взаємодії суб'єктів різних рівнів ієрархії управління, визначимо базові принципи її формування. Насамперед, це принцип системності, який означає, що інформаційна безпека процесу співпраці буде забезпечена лише у випадку дотримання інтересів безпеки усіх учасників: держави, регіонів, підприємств. У зв'язку з цим важливо оптимізувати інформаційний процес таким чином, щоб обсяг і зміст інформації про інтеррегіональні проєкти був достатній для забезпечення ефективного співробітництва регіонів, дозволяв дати якісну оцінку реалізованих проєктів, але при цьому залишалася захищеною конфіденційна інформація.

У зв'язку з цим, для забезпечення інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва зростає важливість оптимізації цільової ринкової інформації, до якої Є. Матвеев відносить відомості про товари чи послуги (ціна, якісні характеристики, умови поставки тощо) та про юридичних чи фізичних осіб (контактна інформація, показники фінансово-господарського стану підприємств) [6, с. 5]. З огляду на зміст зазначеної інформації зауважимо, що окремі відомості (умови поставки товарів, показники фінансової діяльності підприємств) можуть бути віднесені суб'єктами співробітництва до конфіденційної інформації, що певною мірою унеможливить проведення коректної оцінки ефективності реалізації інтеррегіонального проєкту. У випадках реалізації інноваційних проєктів, в основу яких покладено об'єкти інтелектуальної власності, розкриттю не підлягатиме інформація про вартість технологій та сутність технологічних секретів виробництва продукції.

Наступним принципом формування інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва визначимо інституціональну збалансованість, що полягає у відповідності обсягу, змісту та умов розповсюдження інформації нормам законодавства, узгодженість інформаційної складової нормативно-правового забезпечення співробітництва регіонів в Україні та в інших країнах-учасниках. Поряд з розвитком такої складової фонові інформації співробітництва (за Є. Матвеевим), як доступність інформації

про інституційну структуру та правове забезпечення, важливим чинником безпеки є нормативно-правове врегулювання інформаційних відносин суб'єктів інтеррегіонального співробітництва та процесу інформування громадськості про результати співпраці. При цьому необхідним є дотримання економічно обґрунтованого співвідношення між максимально можливим для кожного регіону рівнем економічної безпеки та ступенем досягнення інтересів регіонального розвитку при оптимальних витратах на підвищення якості інституціонального середовища.

Також важливим принципом інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва є гнучкість і адаптивність інформаційного забезпечення, що передбачає динамічне коригування інформації про засоби та інструменти підтримки спільних проєктів в умовах зміни впливу загроз реалізації спільних проєктів, як важливого чинника досягнення їх цілей при вірогідних змінах внутрішнього і зовнішнього середовища. З огляду на це актуальним стає принцип партнерства – поєднання зусиль і ресурсів центральних і місцевих органів влади в процесі створення інформаційної мережі та розвитку відповідної інфраструктури інтеррегіонального співробітництва.

В цих умовах посилюється актуальність розробки заходів щодо підвищення ефективності реалізації державних програм та посилення відповідальності органів державної влади за результативність їх діяльності у сфері інформаційного забезпечення міжнародного співробітництва на регіональному рівні. З огляду на те, що в сучасних умовах основним джерелом інформації для суб'єктів господарювання стала мережа Інтернет, посилюється увага уряду до створення інституційного підґрунтя для інформаційного наповнення і ефективного функціонування офіційних веб-сторінок органів державної влади з метою інформування про співробітництво областей України з країнами ЄС. Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва серед основних заходів передбачено створення та забезпечення постійного оновлення веб-сторінок з питань транскордонної співпраці та запровадження системи моніторингу ефективності виконання програм сусідства та програм прикордонного співробітництва [2].

Завдання уряду щодо розвитку інформаційної інфраструктури в регіонах виконується досить активно. Сьогодні в Україні налічується 16 регіональних інформаційно-просвітницьких ресурсних центрів з питань європейської інтеграції, об'єднаних у Всеукраїнську мережу [7]. Проте аналіз наповнення інформацією веб-сторінок обласних державних адміністрацій показав, що на більшості з них подається обмежений обсяг

інформації про співпрацю з країнами ЄС, практично відсутня інформація про досвід реалізації в регіонах міжнародних проектів за підтримки фондів ЄС та успіхи конкретних підприємств і організацій у цій сфері.

Вказані проблеми інформаційного забезпечення інтеррегіонального співробітництва та низький рівень виконання державних програм, на наш погляд, зумовлені тим, що для місцевих органів влади не передбачено відповідальності за неефективне ведення діяльності, відсутня їх безпосередня зацікавленість у поширенні інформації про участь регіону в міжнародному співробітництві, облдержадміністрації не мають у своєму розпорядженні необхідних коштів для фінансування інформаційних заходів. Розв'язання цих проблем можливе через удосконалення адміністративних, інвестиційних, інноваційних, інформаційних важелів та розробку відповідних інституціональних засобів в межах Стратегії економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва, які в комплексі сприяють оптимізації інформаційного забезпечення співпраці (рис. 1).

З метою підвищення ролі місцевих органів влади у інформаційному забезпеченні міжнародного співробітництва регіонів вважаємо за доцільне розробку і реалізацію регіональних програм міжнародного співробітництва, в яких визначатимуться пріоритетні напрями співпраці з областями України та з регіонами країн ЄС, а також заходи щодо інформування громадськості про результати реалізації інтеррегіональних проектів.

Посиленню відповідальності обласних державних адміністрацій за виконання державних програм з розвитку міжнародного співробітництва та покращення його інформаційного забезпечення сприятимуть такі заходи: (1) розробка і затвердження облдержадміністраціями річних регіональних планів щодо інформування підприємств і організацій про стан і перспективи міжнародної співпраці, можливості реалізації спільних проектів з регіонами європейських країн за підтримки програм ЄС; (2) надання місцевим органам влади повноважень на фінансування (за рахунок дотацій з бюджету на конкурсних засадах) заходів щодо інформування громадськості про регіональну співпрацю з країнами ЄС та створення регіонального банку міжнародних проектів; (3) запровадження системи моніторингу та оцінки реалізованих міжнародних проектів, забезпечення регулярного, всебічного та доступного для громадськості висвітлення результатів реалізації цих проектів на офіційних веб-сторінках державних органів влади та в засобах масової інформації.

Для застосування пропонованих інституціональних інструментів необхідно внести зміни і доповнення до нормативно-правових, стратегічних і програмних документів. У Законі України «Про транскордонне співробітництво» мета державної політики у сфері транскордонного

Рис. 1. Інституціональний інструментарій зміцнення інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва України

співробітництва (стаття 4) повинна передбачати відповідність соціально-економічного розвитку регіонів-учасників критеріям безпеки. У статті 5, яка визначає сфери та організаційні форми транскордонного співробітництва, необхідно зазначити, що транскордонне співробітництво може бути основою реалізації інтеррегіональних проектів за участю суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва та органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, юридичних і фізичних осіб територіально-адміністративних одиниць України та інших країн, що не мають спільного кордону. Відповідно, у статті 7 цього закону до переліку повноважень суб'єктів транскордонного співробітництва доцільно додати: участь у розробці та реалізації інтеррегіональних проектів і програм; внесення пропозицій до регіональних програм міжнародного співробітництва щодо вибору партнерів, секторів і напрямів реалізації інтеррегіональних проектів відповідно до програм транскордонного співробітництва; участь у розробленні критеріїв та оцінюванні економічної безпеки інтеррегіональних проектів (програм).

У проекті Закону України «Про засади державної регіональної політики» повноваження обласних та міських державних адміністрацій у сфері регіональної політики доцільно розширити забезпеченням розроблення регіональних програм міжнародного співробітництва та планів їх реалізації. Також необхідно передбачити створення моніторингового комітету з представників державних органів влади, місцевого самоврядування, громадських організацій та наукових установ, функції якого полягатимуть у: проведенні оцінки ефективності виконання регіональної стратегії розвитку, регіональної програми міжнародного співробітництва, інвестиційних програм розвитку регіону, транскордонних та інтеррегіональних проектів; визначенні відповідності стратегічних і програмних документів регіонального розвитку критеріям економічної безпеки; обґрунтуванні та поданні місцевим органам влади пропозицій щодо коригування документів регіонального розвитку.

Внесення зазначених змін у законодавчу базу створює підстави для доповнення основних завдань Державної програми розвитку транскордонного співробітництва такими: розвиток інтеррегіонального співробітництва через залучення до реалізації транскордонних проектів партнерів з регіонів України, що не мають спільного кордону з країнами ЄС; забезпечення реалізації галузевих і секторальних транскордонних проектів; оптимізація зовнішньоекономічної діяльності регіонів відповідно до критеріїв економічної безпеки. Також у Програмі необхідно передбачити, що конкурсний відбір проектів та підготовка експертних

висновків щодо доцільності їх державної фінансової підтримки повинні враховувати критерії економічної безпеки.

Висновки. Протидія загрозам безпеці інтеррегіонального співробітництва, що виникають внаслідок неефективного інформаційного середовища, повинна базуватися на запровадженні інституціональних інструментів, які сприятимуть розвитку інформаційної інфраструктури та забезпечать дотримання основних принципів інформаційної безпеки. Основним засобом оптимізації інформаційного забезпечення інтеррегіонального співробітництва визначимо Регіональні програми міжнародного співробітництва, які мають розроблятися державними органами влади регіонів-учасників і міститимуть інформацію про сутність і очікувану ефективність реалізації кожного окремого проекту.

Створення регіонального банку міжнародних проектів, запровадження системи моніторингу та оцінки реалізованих проектів зміцнить інформаційну безпеку інтеррегіонального співробітництва через активізацію обміну інформацією місцевих органів влади і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з питань реалізації спільних проектів з регіонами інших країн. Інституціональним засобом зміцнення інформаційної безпеки інтеррегіонального співробітництва можуть стати інноваційні мережі, що об'єднують вищі навчальні заклади, науково-дослідні установи, інноваційні підприємства регіонів України та країн ЄС. В межах Стратегії економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва України необхідно розширити повноваження і посилити відповідальність місцевих органів влади за виконання програм міжнародного співробітництва, запровадити обов'язкове оприлюднення інформації про ефективність реалізації інтеррегіональних проектів та їх відповідність критеріям економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев ; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2005. – 214 с.
2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки [Електронний ресурс] / Постанова Кабінета Міністрів України від 1.12.2010 р. №1819. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Економічна енциклопедія : у трьох томах. / С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
4. Засадко В. Активізація в Україні транскордонного співробітництва в контексті європейської політики сусідства. Записка з аналізу політики [Електронний ресурс] / В. Засадко. – Режим доступу : icps.com.ua/pub/files/50/.../Zapyska_Zasadko.

5. Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: теоретичні аспекти : кол. моногр. / А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук [та ін.] ; наук. ред. Є. Б. Тихомирова, за заг. ред. А. М. Митко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 268 с.
6. Матвеев Є. Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва: автореф. дис... канд. економ. наук: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 22 с.
7. Мережа центрів європейської інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrcei.org/about>.
8. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : монографія / за ред. Н. Мікули, В. Борщевського, Т. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2009. – 436 с.
9. Товканець С. А. Інформаційне забезпечення міжнародного бізнесу в рамках транскордонного співробітництва / С. А. Товканець, Г. В. Товканець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №10(112). – С. 281-287.
10. Юськів Б. М. Функції інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва / Б. М. Юськів // Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України : матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (14-15 травня 2013 р., м. Луцьк) : в 2 т. / [під заг.ред. А. М. Митко]. — Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – Т. 1. – 316 с.

Babets I. H. Information security of interregional cooperation of Ukraine: institutional aspects.

In the article the concept of information security of interregional cooperation and the basic principles of software are grounded. The institutional basis of information component of regional co-operation in the context of economic security is analyzed. Perspective directions of forming information security of interregional cooperation of Ukraine are defined.

Keywords: information security, interregional cooperation, institutional support, cross-border projects

Бабец И. Г. Информационная безопасность интеррегионального сотрудничества Украины: институциональный аспект.

Обосновано понятие информационной безопасности интеррегионального сотрудничества и разработаны основные принципы ее обеспечения. Проанализировано институциональное обеспечение информационной составляющей сотрудничества регионов в контексте экономической безопасности. Определены перспективные направления формирования информационной безопасности интеррегионального сотрудничества Украины.

Ключевые слова: информационная безопасность, интеррегиональное сотрудничество, институциональное обеспечение, трансграничные проекты.